

УДК 811.162.1

Ірина Руденко

Національна академія Служби безпеки України

## МОВЛЕННЕВА КУЛЬТУРА СЛУХАЧІВ-ПРАВОВИЗНАВЦІВ На матеріалі польської та української мов

Руденко Ірина. Мовленнєва культура слухачів-правознавців (на матеріалі польської та української мов). Дана стаття присвячена оглядові основних аспектів, які впливають на формування мовленнєвої культури майбутнього юриста. Приділена увага таким факторам як: вивчення правової системи іноземної держави, способи уникнення двозначності, особливості формування у слухача ораторських здібностей тощо.

**Ключові слова:** юридична термінологія, юридична лексикологія, міжмовні омоніми, комунікативні навички, уникнення непорозумінь.

*Iryna Rudenko. Kultura językowa słuchaczy-przowników na materiale języków polskiego i ukraińskiego. Dany artykuł jest poświęcony przeglądowi głównych aspektów, które wpływają na kształtowanie językowej kultury przyszłego prawnika. Przeanalizowane są takie czynniki jak: studiowanie prawnego systemu obcego państwa, sposoby unikania dwuznaczności, właściwości kształtowania u słuchacza oratorskich zdolności i t.p.*

**Kluczowe słowa:** prawna terminologia, prawna leksykologia, międzyjęzykowe homonimy, komunikatywne przyzwyczajenia, uniknięcie nieporozumień.

*Iryna Rudenko. Speech culture of listeners-lawyers according to the material of Polish and Ukrainian languages. This article is sanctified to the review of basic aspects that influence on forming of speech culture of future lawyer. Paid attention to such factors as: study of the legal system of the foreign state, methods of avoidance of ambiguity, forming feature for the listener of oratorical capabilities and others.*

**Keywords:** legal terminology, legal lexicology, interlingual homonyms, communicative skills, avoidances of misunderstanding.

Проблема мовної підготовки представників юридичної професії, зокрема її якість під час вивчення іноземної мови, залишається досить актуальною. Кожен юрист повинен тяжити до бездоганного рівня володіння професійним мовленням, використовувати його як один із найважливіших шляхів збагачення національної культури; оскільки правознавець виступає як представник державної влади і його мовна культура безперечно впливає на формування мовної культури всього населення. На сьогоднішній день міжнародні зв'язки України зумовлюють потребу в спеціалістах, які відповідно до своєї спеціальної підготовки можуть здійснювати успішну взаємодію із зарубіжними співрозмовниками у різних ситуаціях і на різних рівнях.

Метою нашого дослідження є висвітлити та проаналізувати деякі аспекти формування мовленнєвої культури під час навчання майбутніх юристів зі знанням іноземної мови, в нашому випадку – польської.

На сьогоднішній день у правничій лексиці виділяють такж чимало проблем, що потребують ґрунтовного доопрацювання та дослідження. Як визначають учені Ірина Сушинська та Павло Давидов: «Привертає увагу непослідовне вживання термінологічних одиниць, порушення мовної цілісності текстів, калькування конструкцій з російської мови, невдала синонімія, відсутність адекватних юридичних

понять, низький рівень мовленнєвої культури, велика кількість русизмів, діалектизмів, полонізмів, галицизмів тощо.» [2, с. 165].

Юридичні тексти характеризуються особливим стилем, який відрізняє їх від інших типів текстів. При перекладі таких текстів ця особливість створює додаткові труднощі та проблеми. Вважаємо за доцільне навести також основні ознаки мови права, якими є: точність, офіційність, логічна послідовність, високий рівень стандартизації тощо.

У процесі іншомовної підготовки фахівця-юриста важливо враховувати максимальну кількість аспектів, які сприяють правильному формуванню мовної культури правознавця, оскільки вона тісно пов'язана з його організаторськими здібностями, із намаганням встановити взаємні та відверті відносини з опонентом, що є неможливо без відповідних комунікативних навичок. Доцільним також є вміння уникати розбіжностей словникової та документальної лексикографії, формування у майбутніх юристів риторичних та ораторських здібностей. Для цього слухач повинен не тільки ознайомитися з виступами видатних ораторів давнини та сучасності, а й навчитися висловлювати свої власні думки щодо професійних проблем [2, с. 166]. Кожен фахівець має тяжіти до того, аби у процесі оволодіння мовою він опинився на тому рівні, який дає змогу повністю висловити свої міркування, почуття, вільно володіти спеціальною (юридичною) термінологією не лише рідною, а й іноземною мовою. Це викликає ряд труднощів, оскільки аби порадити собі у вільному володінні правничою іноземною лексикою, зокрема польською, треба знати й певні особливості менталітету, правової діяльності її представників і т.п. Цілком погоджуємося з дослідницею Наталією Яцишин, що «При формуванні лексико-термінологічних основ комунікативної діяльності правознавців важливо закласти суб'єктам правовідносин інформацію про політичний устрій країни, особливості функціонування судової гілки влади, тенденції у розвитку галузей та інститутів права (конституційного та муніципального права, адміністративного та цивільного права і ін.), специфіку обов'язків різних представників юридичної професії. Все це у значній мірі визначає характер завдань щодо розвитку мовленнєвої підготовки у якійсь із передбачуваних сфер діяльності майбутнього юриста.» [3].

У польській та українській мовах існує чимала кількість міжмовних омонімів, які суттєво ускладнюють розуміння і тлумачення правових текстів, як при перекладі, так і під час усного спілкування фахівців. Наведемо кілька прикладів: український термін «контракт» польською мовою звучить як «умова» (umowa), «засідання» – (rozprawa), «штраф», польською буде «grzywna»; «заборона», – «zakaz»; «звільнення від покарання» – «darowanie kary», «відшкодувати» – «naprawić», «відмова» – «oddalenie»; «контроль» – «odprawa» і т.д. Окрім цього, варто також зауважити, що мають місце певні розбіжності в судовій системі: наприклад, у Республіці Польща поряд із районними судами існують і так звані «гродські» суди, про що фахівець-юрист повинен знати обов'язково. Не менш важливим є вміння розрізняти реалії або одиниці національно забарвленого лексикону для розуміння значення словосполучення або тексту в цілому, що для представника правоохоронних органів є особливо актуальним.

У процесі формування мовленнєвої практики слухача-правоохоронця повинні бути залучені й інші навчальні дисципліни, адже під час захисту наукових праць,

курсної роботи, наукового повідомлення, участі у наукових конференціях) слухач отримує мовленнєвий досвід. Окрім того, у курсі викладання психологічних дисциплін варто приділити увагу вивченню такої науки як психолінгвістика [2, с. 166]. Проте основну увагу сконцентрувати все ж на вивченні іноземної мови, яку треба розглядати не тільки як предмет вивчення, а й як засіб обміну майбутніми спеціалістами важливою професійною інформацією правознавчого спрямування.

Окремого розгляду потребує тлумачення власних назв і скорочень у юридичних документах, що може призвести до суттєвих непорозумінь. Для прикладу наведемо назви Конституційний Суд України і Trybunał Konstytucyjny RP. Або інша розбіжність: у Кримінальному Кодексі України. Якщо не орієнтуватися судовій системі держави, дуже легко сплутати ці представницькі органи. Натомість назви певних організацій вимагають радше бути неперекладеними, що загалом є прийнятою практикою. Для прикладу наведемо компанію «Krzak», яка в жодному разі не має бути перекладена як «Куц». Проте поряд із оригінальною назвою в документі може бути зазначений переклад чи транслітерація. Не можна оминати й граматичні конструкції, які, звичайно, по-своєму вносять змістовне забарвлення до тексту.

Варто додати, що доцільною й методично виправданою є професіоналізація навчання іноземних мов за допомогою та засобами ведення і використання спеціальних словників, а також мультимедійного забезпечення. Демонстрування та порівняльний аналіз систем права, термінологічних одиниць, а також вивчення цих лексем у різних випадках вживання може принести свої результати, якщо застосувати системний підхід. При цьому кожна нова лексична одиниця або вираз фразеологізму повинен відпрацьовуватись у штучних комунікативних ситуаціях, що, безумовно, сприятиме їх кращому засвоєнню, взаємопов'язуванню з іншими лексемами і вільнішому використанню в мовній практиці [4].

Отже, для уникнення потенційних непорозумінь у сфері правознавства під час спілкування іноземною мовою, в нашому випадку – польською, варто при навчанні майбутніх юристів враховувати максимальну кількість факторів, що мають вплив на якість оволодіння слухачем юридичною термінологією як у лінгвістичному, так і в юридичному контексті.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Миронюк С.С. Роль юридичної термінології у формуванні мовленнєвої культури студентів-правознавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-15/rol-yuridichnoi-terminologii/>
2. Сушинська І. М., Давидов П. Г. Юридична термінологія як один із складників формування мовленнєвої культури студентів-правознавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/21451/68-Sushinska.pdf?sequence=1>
3. Яцишин Н.П. Особливості формування й розвитку мовленнєвої культури студентів-юристів у контексті вивчення іноземної мови (англійської) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2409/1/latsyshyn.pdf>
4. Яцишин Н.П. Фахова підготовка студентів юристів до міжкультурного спілкування у процесі вивчення іноземної мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2407/1/faxova.pdf>